

Aan: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Bruins

Voorburg, 31 maart 2025

Onderwerp: Brandbrief CABR Openbaar en Online

Geachte minister Bruins,

**Beladen CABR-archief voor 8 miljard mensen op de wereld online.
Willen we dat echt?**

Wij wenden ons tot u als verantwoordelijke minister met grote zorgen over de voorgenomen wijze waarop de CABR-dossiers online worden gepubliceerd. Deze dossiers bevatten gegevens over personen die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden verdacht van collaboratie. Opmerkelijk is dat ruim 60 procent van de zaken destijds is geseponeerd. Toch worden deze gegevens zonder adequate waarborgen online gezet, met potentieel ingrijpende maatschappelijke gevolgen.

Ethische en maatschappelijke zorgen

De openbaarmaking zonder context of begeleiding kan leiden tot sociale uitsluiting, familieruzies en publieke veroordeling. Nabestaanden die pas recentelijk kennismaken van het verleden van hun familie, reageren geschokt. De chaotische vrijgave van een namenlijst op 2 januari heeft al geleid tot sociale onrust, bedreigingen en smaadcampagnes op sociale media.

Bovendien bevatten deze dossiers persoonlijke gegevens en privé-correspondentie die niet noodzakelijk relevant zijn voor historisch onderzoek.

Stichting Werkgroep Herkenning zet zich in voor erkenning en begrip voor de nabestaanden van (vermeende) Nederlandse collaborateurs en andere 'fout' verklaarde personen uit de Tweede Wereldoorlog. Onze stichting is sinds 1981 in heel Nederland actief. We bieden een platform voor lotgenoten, stimuleren maatschappelijke dialoog en pleiten voor een zorgvuldige omgang met dit beladen verleden.

Veel van onze leden en betrokkenen worstelen met de gevolgen van maatschappelijke uitsluiting en stigma's die zelfs generaties later nog voelbaar zijn. Wij zien het als onze missie om bij te dragen aan een evenwichtige geschiedschrijving en een rechtvaardige benadering van alle oorlogsslachtoffers, inclusief de nabestaanden van daders en vermeende daders.

Om dit te bereiken organiseren wij bijeenkomsten en gespreksgroepen voor lotgenoten. Wij geven voorlichting en advies over de impact van het collaboratieverleden op families, pleiten wij voor zorgvuldige archiefopeningen met respect voor privacy en ethische overwegingen. En wij werken samen met historici, onderzoekers en beleidsmakers om een inclusieve geschiedschrijving te bevorderen. Wij onderschrijven het belang van historisch onderzoek en archiefontsluiting.

We vinden het daarbij cruciaal dat dit op een respectvolle en zorgvuldige manier gebeurt, met oog voor alle betrokkenen. Stichting Werkgroep Herkenning was gesprekspartner binnen het Ethisch Beraad in de aanloop naar het project Oorlog voor de Rechter. Wij merken op dat er in dit proces onvoldoende ruimte is geweest voor de inbreng van onze stichting, waardoor onze zorgen en perspectieven niet voldoende zijn meegenomen.

Er zijn gevallen bekend waarin het Nationaal Archief nabestaanden onverwachts confronteerde met gevoelige informatie, zonder oog voor de impact daarvan. In sommige dossiers bevinden zich zelfs documenten uit de jaren '80, lang na de oorlog.

Signalering van maatschappelijke onrust

Wij ontvangen steeds meer signalen die bevestigen dat onze zorgen terecht zijn (zie bijlage). Uit onze achterban (potentieel ca. 4 miljoen), maar ook daarbuiten, bereiken ons tal van voorbeelden die aantonen dat de openbaarmaking van de namenindex en de CABR-dossiers veel losmaakt. Mensen voelen zich overvallen, gekwetst en soms zelfs bedreigd. Het online toegankelijk maken van de namenindex zonder duidelijke richtlijnen heeft geleid tot situaties waarin nabestaanden worden geconfronteerd met onverwachte onthullingen en publieke discussies die diep ingrijpen in hun persoonlijke leven. Deze ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om de (online) publicatie van deze archieven met uiterste zorgvuldigheid te benaderen.

Ontbinding van het Ethisch Beraad¹ en gebrek aan overleg.

Op 4 maart is het Ethisch Beraad opgeheven, waardoor er geen overleg meer is met belanghebbenden zoals onze stichting en andere vertegenwoordigers van nabestaanden. Dit wekt de indruk dat het project primair gericht is op slachtoffers van collaboratie, zonder oog voor de bredere impact. De focus lijkt uitsluitend te liggen op het maximaal online plaatsen van deze beladen dossiers, zonder de nodige ethische en maatschappelijke afwegingen.

Verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid.

Wij pleiten niet tegen digitalisering of onderzoek, maar wel voor een gefaseerde en zorgvuldige aanpak met ethische en privacy-waarborgen. Dit betekent:

- Geen volledige online publicatie zonder controlemechanismen.
- Duidelijke voorlichting en educatie over naoorlogse gevolgen.
- Bescherming van de privacy van betrokken families.
- Eerlijke en transparante procedures voor inzage en bezwaar.

Ons verzoek

Om tot een zorgvuldige oplossing te komen, verzoeken wij u en uw ministerie om:

¹ Het Ethisch Beraad van het project Oorlog voor de Rechter bestond uit een diverse groep van vertegenwoordigers van belangengroepen van oorlogsbetrokkenen, ethici, historici, juristen en maatschappelijke organisaties. Deze groep had als taak om ethische kwesties te beoordelen en advies uit te brengen over de online toegankelijkheid van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) vanaf 1 januari 2025.

- In het parlement te bepleiten het project Oorlog voor de Rechter te herzien, zodat alle perspectieven worden meegenomen.
- Te pleiten voor gecontroleerde toegang tot CABR-dossiers, bijvoorbeeld via inzage met begeleiding.
- Zich hard te maken om maatregelen te treffen om misbruik te voorkomen.

De interventie van de Autoriteit Persoonsgegevens toont aan dat dit project meer zorgvuldigheid vereist. Wij verzoeken u dringend om hierin verantwoordelijkheid te nemen.

Wij hopen oprecht dat u dit onderwerp vanuit ons perspectief en ervaring aandacht wilt geven. Het is cruciaal voor ons allemaal om hierin samen te werken en oplossingen te vinden die ons land ten goede komen. Wij kijken uit naar uw reactie en willen graag met u in gesprek.

Dank voor uw aandacht.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, reading 'M. J. Schuling'.

Michael Schuling

Voorzitter

Stichting Werkgroep Herkenning

N.B. Deze brief is gelijktijdig gezonden naar ministers van VWS en JeV.

Ps. Geef de nabestaanden de rust om zelf kennis te nemen van het verleden van hun (groot)ouders, bemoeit u zich met het digitaliseren en online vrijgeven en doorzoekbaar maken van dit archief en zorg ervoor dat dit zorgvuldig en respectvol gaat plaats vinden.

Bijlage

Voorbeelden van zorgwekkende signalen rondom het CABR-archief:

- Documenten uit de jaren 1980-1990, waaronder diploma's en andere persoonlijke stukken, zijn in CABR-dossiers terechtgekomen, zonder duidelijke verklaring hoe dit kon gebeuren.
- In sommige dossiers bevinden zich documenten die dateren van na 1952, wat vragen oproept over de samenstelling en betrouwbaarheid van de archieven.
- Een nabestaande ontdekte een persoonlijke brief die zij als 8-jarige had geschreven in het dossier van haar vader. Ze maakt zich zorgen over de impact van openbare toegankelijkheid op haar privacy en mentale gezondheid.
- Het Nationaal Archief heeft een Joodse persoon zonder aankondiging geïnformeerd over de identiteit van de chauffeur die zijn ouders destijds heeft afgevoerd, wat ernstige ethische vragen oproept.
- Er zijn gevallen bekend waarin dossiers van verschillende personen met dezelfde naam door elkaar zijn gehaald, wat kan leiden tot onterechte associaties en verkeerde conclusies.
- Personen met zeldzame achternamen zijn eenvoudig te traceren, waardoor het risico op sociale en professionele repercussies toeneemt.
- In de gepubliceerde namenlijst is niet altijd duidelijk of iemand daadwerkelijk veroordeeld is, wat kan leiden tot onterechte beschuldigingen.
- Een persoon uit onze achterban ontving een doodsb bedreiging van een klant uit Tel Aviv, nadat de naam van een voorouder op de lijst verscheen.
- Tijdens een demonstratie op het Malieveld werd het vermeende foute verleden van een minister publiekelijk benoemd, met politieke en sociale gevolgen.
- Sinds de vrijgave van de namenlijst op 2 januari zien we een toename in smaad en laster op sociale media.
- Gemeenten ontvangen brieven waarin wordt verwezen naar het 'foute' verleden van familieleden van inwoners.
- Mensen hebben recht om niet geconfronteerd te worden met familiegeschiedenis waar zij geen weet van willen hebben.

- (Achter)kleinkinderen die de naam van een 'foute' voorouder dragen, lopen risico op nadelige gevolgen op de arbeidsmarkt, zeker nu Google deze archiefstukken als zoekresultaten weergeeft.
- Nabestaanden, zowel van Joodse slachtoffers als van verdachten of veroordeelden, melden emotionele stress en verdriet bij de balie van het Nationaal Archief.
- Er is angst voor repercussies, zowel in sociale als professionele kringen.
- Er leven nog steeds 80-, 85- en 90-plussers die de oorlog bewust hebben meegemaakt en nu opnieuw de gevolgen voelen van uitsluiting en stigmatisering.
- “Ik heb een baan in de semi-publieke sector waarbij mensen niet altijd blij zijn met contact met mij en mijn werkplek. Ik ben bang dat het verleden van mijn biologische grootouders uit gaat komen en ik daar problemen mee zal krijgen tijdens mijn werk.”